

*О.Р. Королько, студентка групи 201 - А,
науковий керівник Т.Ю. Кузьменко, асистент
кафедри архітектури житлових і громадських будівель,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

БАШТОВІ СПОРУДИ ЯК ДОМІНАНТИ В ЗАБУДОВІ МІСТ ТА СІЛ

У статті визначено, що акцентом планувальної структури поселень можуть бути не тільки культові споруди або багатопверхові будівлі, але й технічні споруди, як водонапірні башти.

Ключові слова: башта або вежа, архітектура, акцент.

В статтє определено, что одним из акцентов планировочной структуры поселений могут быть не только культовые сооружения или многоэтажные здания, но и технические сооружения, как водонапорные башни.

Ключевые слова: башня или вышка, архитектура, акцент.

Актуальність теми дослідження. Сучасна масова забудова міст та сільських поселень не завжди відповідає естетичним вимогам, наразі можна спостерігати бідну архітектурно-просторову композицію як в цілому поселення, так і окремих його планувальних елементів. Тому дослідження композиційних можливостей баштових споруд як домінант та акцентів є надзвичайно важливим.

Аналіз досліджень та публікацій. Технічні можливості баштових споруд досліджували ряд авторів: Шухов В.Г., Рожновський А.А.; архітектурно-композиційні особливості - Лебедев Ю.С., Самойленко М.А., А. Палладіо, Шимко В.Т., Іконников М.І. [1 – 4] та багато інших.

Мета дослідження. Провести аналіз композиційних особливостей баштових споруд та їх еволюцію на прикладі водонапірних башт.

Виклад основного матеріалу. Башта, вежа – висока споруда, висота якої значно більша від розмірів основи, що має спеціальне призначення. Основні відмінності веж від інших високих будівель – відсутність відтяжок (консольна конструкція, що закріплена тільки в основі) та невеликий внутрішній об'єм, іноді весь об'єм вежі буває зайнятий одними тільки сходами.

Загалом розрізняють декілька видів башт:

- оборонні (наприклад, сторожові або фортечні вежі);
- міські (ратуші, вокзалу, годинникові), часто елементами таких веж є великі годинники спеціальної конструкції;
- культові (дзвіниця, мінарет);
- інженерні (водонапірна, пожежна, радіотелевізійна);
- промислові (бурові, силосні, копери, градирні, вітрогенератори, опори лінії електрорелепередач, солярні вежі - елементи солярної електростанції);
- хмарочоси (Сірс-Тауер в Чикаго, Ель-Фаро Тауерс, Буенос-Айрес та ін.);

- спортивно-розважальні (оглядова, для стрибків з парашутом, для стрибків у воду, лижні трампліни, для вільного падіння);
- спостережні (прикордонні, припортові, командно-диспетчерський пункт в аеропорту, обсерваторні).

Вежі будували із глини, дерева, каменю, заліза; вони мали найрізноманітнішу форму: найпростіші були круглими, багатокутними, чотирикутними, мали завершення у вигляді гостроверхого даху або майданчику із зубцями.

Вежі застосовувалися у цивільній, військовій та церковній архітектурі, вони мали найрізноманітніше призначення, починаючи із суто функціональних цілей і закінчуючи простим задоволенням естетичного почуття.

З кінця XVIII ст. у системах водопостачання для забезпечення тиску і врівноваження денного споживання води почали будувати водонапірні вежі. Перші з них мали вигляд замкових башт і досить часто були витвором мистецтва. Але згодом з'явилися типові цегляні, залізобетонні та металеві конструкції, що були малоцікавими з естетичної точки зору. Загалом звертали увагу на техніко-економічні та функціональні показники, а вже з часом почали думати над їх естетичним виглядом.

У той час вежі будувалися з цегли, у верхній частині розміщувався металевий бак місткістю 25 м³. Такі вежі були досить дорогими і будувалися від 6-ти місяців до 1-го року. Інша справа, водонапірна башта Рожновського, що набула поширення у 50-ті роки XX ст. Цей період можна вважати початком широкого застосування суцільнометалевих водонапірних башт.

Ще одне застосування баштових споруд - це використання їх у сонячних та вітрових електростанціях. Щодо сонячних електростанцій, то принцип її роботи наступний: поле з безлічі геліостатів – дзеркал, що відстежують рух Сонця, збирає сонячну енергію і направляє її на вершину високої вежі, де розміщено концентратор, що перетворює воду на пару. Пара переміщується по трубах і, в кінцевому результаті, крутить турбіни, сполучені з електричними генераторами.

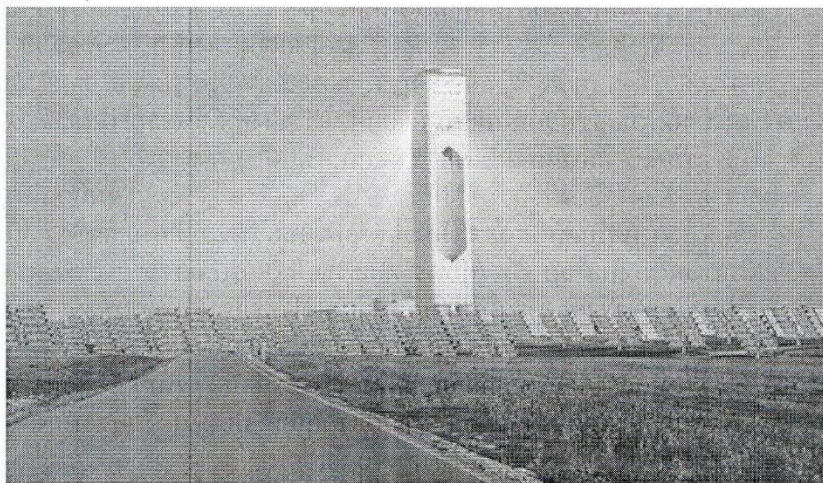

Рис. 1. Електростанція Санлукар-ла-Майор (Sanlucar la Mayor), поблизу Севільї

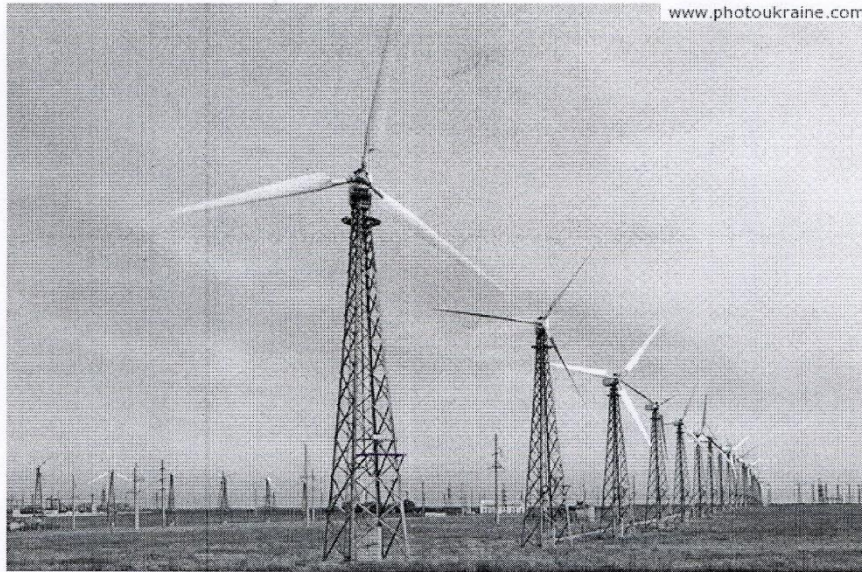

Рис. 2. Вітрова електростанція, яка розташована на Тарханкутському півострові, Україна, АР Крим

Водонапірні башти – досить міцні споруди, які можуть витримати природні катастрофи краще, ніж звичайний житловий будинок. Так, тенденція останніх десятиліть – використання покинутих башт для житла, дизайн якого відрізнятиметься від усього, що ми бачили до цих пір. Крім того, такий будинок ще й надійний, адже це – справді фортеця.

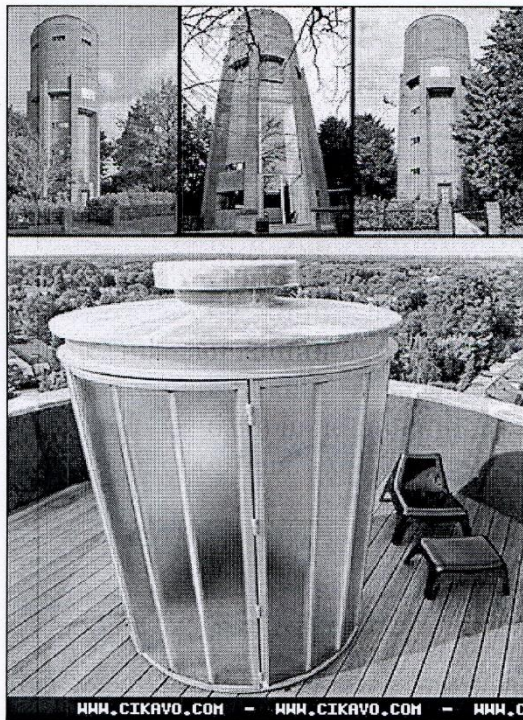

Рис. 3. Використання водонапірної башти для житлового будинку

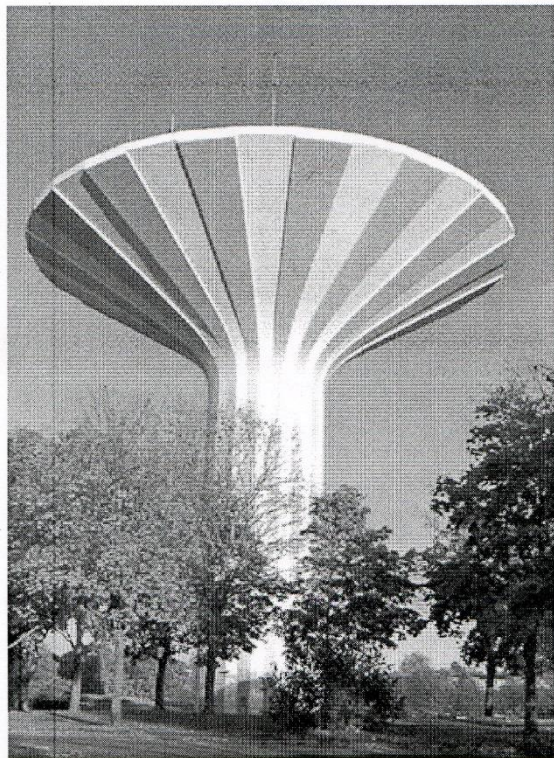

Рис. 4. Водонапірна вежа Гриб у місті Еребру, Швеція

Рис. 5. «Небесне дерево» Токіо - телевізійна вежа, висота 634 м

Рис. 6. Телевежа Гуанчжоу, висота 610 м

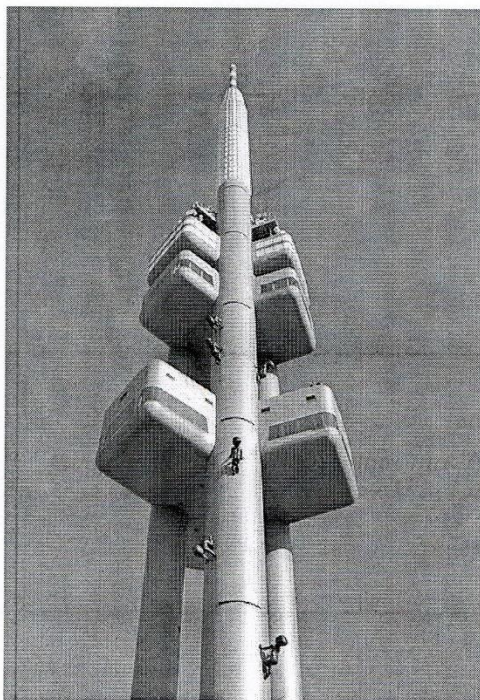

Рис. 7. Телевізійна вежа у Жижкові, Чехія

Висновок. Проведені дослідження виявили, що баштові споруди можуть мати надзвичайно високий естетичний потенціал, як своєрідні акценти та доміанти архітектурно просторового вирішення міських та сільських поселень, як в цілому, так і окремих елементів: районів, вулиць, особливої актуальності це набуває для сільських поселень. Тенденція сучасності - надання баштовим спорудам, що перестали використовуватись за призначенням, іншої функції: житла, офісу, музею тощо.

Література:

1. Лебедев Ю.С. *Архитектура и бионика* / Ю.С. Лебедев - М. : Стройиздат, 1971. - 205 с.
2. *Новое в архитектуре социалистических стран Европы* / Н.А. Самойленко. - М. : Стройиздат, 1971. - 165 с.
3. *Мастера архитектуры об архитектуры: зарубежная архитектура XIX - XX вв.* - М. : Стройиздат, 1971. - 410 с.
4. Кифоренко С. *Водонапірні башти* [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://mskifa.narod.ru/index.html>.